بررسی اولویت بندی نیازهای آموزشی از دیدگاه بیماران مبتلا به صرع بستری در بفشهای اعصاب و کودکان پیمارستان های آموزشی شهر غرم آیاد

شیرین حسنوند ^{1} ، سیده فاطمه قاسمی ^{7} ، فاطمه گودرزی ^{7}

۱. دانشجوی دکترای پرستاری،دانشکده پرستاری و مامایی شهید بهشتی

۲. مربی، عضو هیات علمی، دانشکده پرستاری و مامایی خرم آباد

۳. دانشجوی دکترای پرستاری،دانشکده پرستاری و مامایی جندی شاپور اهواز

افلاک رسال مهاره/شماره ۱۱و۱۱/پاییزوزمستان ۱۳۸۷

چکیده

مقدمه و هدف: نتایج بسیاری از مطالعات حاکیاز تفاوت معنا دار در درک نیاز های آموزشی بیمار از دیدگاه بیمار وکادر پزشکی است. همین امر منجر به عدم بر آورده شدن نیازهای آموزشی بیماران و خانواده های آنها می شود. این مطالعه توصیفی با هدف تعیین اولویت بندی نیازهای آموزشی از دیدگاه بیماران مبتلا به صرع انجام شد.

م**واد و روش ها:** در این مطالعه توصیفی۶۹ بیمار مبتلا به صرع، بستری در بخشهای اعصاب و کودکان با استفاده از یک پرسشنامه محقق ساخته متشکل از ۳۱ سوال و۴ بخش (اولویت بندی نیاز های آموزشی در حیطه بیمــاری، ســبک زنــدگی، مصــرف داروهای ضد صرع و موارد متفرقه) از طریق مصاحبه مورد بررسی قرار گرفتند.جهت تجزیه و تحلیل داده ها از آمار توصیفی ، آزمون تی و آنالیز واریا نس تک متغیره استفاده شد.

یافته ها: ۵۸/۲ ٪ نمونه ها مرد، اکثریت دارای تحصیلات ابتدایی و میانگین سنی ۸/ ۳۰ (سال) بودند. ۶۵/۱٪ افراد سابقه بیش از دو بار تشنج در ماه و ۵۶/۳٪ سابقه مصرف چند دارویی را داشتند. در مورد اولویت بندی نیازهای آموزشی بیشترین میانگین مربـوط به دو حیطه های داروهای مصرفی و بیماری و بیانگر تمایل بیشتر بیماران به دریافت اطلاعات در این زمینه ها بود و حداقل میانگین به حیطه تعدیل شیوه زندگی اختصاص داشت.

نتیجه گیری: فرآیند آموزش بایستی با در نظر گرفتن اولویتهای آموزشی بیماران صورت گرفته تا نیازهای آموزشـی بیمـاران و خانواده های آنان بدرستی برآورده گردد. لذا پیشنهاد می شود به منظور راهنمایی کادر پزشکی آمـوزش بـر اسـاس نظـر سـنجی از بیماران در مورد حیطه های مذکور صورت گرفته تا از ارائه حداقل اطلاعات مورد نیاز به بیماران قبل از ترخیص اطمینان حاصل شود.

واژگان کلیدی: اولویت های آموزشی، صرع، بیماران، خرم آباد

مقدمه

شیوع صرع، به عنوان یک اختلال نورولوژیک مزمن شایع و جدی(۱). در جوامع مختلف بین نیم الی یک درصد و در مواردی نیم الی پنج درصدگزارش شده است(۳،۲). مشکلات و ناتوانی های ناشی از صرع باعث می شود بیماران مبتلا به این اختلال، خانواده های آن ها و نیز جامعه فشار بسیاری را متحمل شوند(۴). این گروه از بیماران به منظور تطبیق با وضعیت خویش نیازمند آموزش می باشند(۵). ارائه اطلاعات پزشکی دقیق و به روز به سازگاری بهتر بیماران می انجامد و به آن ها کمک می کند در زمینه شناسایی بیماری، درمان و مراقبت از خود انتخابی آگاهانه و صحیح داشته باشند (۶).

مطالعات اخیر بیانگر آن است که افراد مبتلا به صرع در زمینه ارائه اطلاعات مربوط به کنترل بیماریشان ابراز نارضایتی نموده (۷) و شواهد نشان می دهد که نه بیماران مبتلا به صرع و نه جامعه عمومی هیچ یک در زمینه صرع آگاهی چندانی ندارند(۸). نتایج مطالعات لانگ و همکاران و ال عداوی نشان داد که بیماران صرعی در مورد بیماریشان آگاهی و اطلاعات کافی ندارند(۹۰۹). نتایج یک مطالعه مبتنی بر جامعه در ایالات متحده روی ۱۰۲۳ بیمار مبتلا به صرع هم نشان داد بسیاری از افراد معتقد بودند که بندرت و یا اصلا در مورد وضعیت شان اطلاعات کافی نداشته و یا هرگز اطلاعاتی وضعیت شان اطلاعات کافی نداشته و یا هرگز اطلاعاتی دریافت ننموده اند(۷). دادن اطلاعات ضروری در مورد بیماری به بیماران وظیفه مهم کلیه کارکنان سیستم بهداشتی می باشد(۱۱). چرا که پزشکان و پرستاران به عنوان منابع کسب اطلاعات برای بیماران محسوب می شوند(۷).

اما نتایج مطالعات مرتبط با مقوله ی آموزش به بیمار حاکی از تفاوت معنا دار در در ک نیاز های آموزشی بیمار از دیدگاه بیمار و کادر پزشکی می باشد(۱۲). تورتون و همکاران ^{7} در بررسی اولویتهای آموزشی بیماران مبتلا به سکته قلبی متوجه شدند

که بین اولویتهای آموزشی پرستاران ، بیماران و پزشکان تفاوت معنعی داری وجود دارد (۱۳). بطور مشابه نتایج مطالعه بولدرستون ^{4} و کاپیرسی ^{6} نیز حاکی از اختلاف در اولویتهای آموزشی بین و بیماران و کادر پزشکی بود (۱۴،۱۲).

با توجه به این که عدم هماهنگی در درک نیازهای آموزشی بین بیمار و پرسنل بهداشتی به یک شیوه ی آموزش غیر رسمی می انجامد که در برخورد با نیاز های آموزشی بیمار و خانواده ی وی غیر موثر خواهد بود(۱۳٬۵). لذا در مطالعه حاضر سعی شده اولویت بندی نیاز های آموزشی از دیدگاه بیماران مبتلا به صرع بررسی شود تا با تکیه بر نتایج بدست آمده گامی هر چند کوچک در جهت بهبود آموزش و در نتیجه ارتقای سطح کیفی مراقبتهای پرستاری و پزشکی در این گروه از بیماران برداشته شود.

مواد و روش ها

این مطالعه مقطعی و توصیفی از بهمن ۱۳۸۷ لغایت اردیبهشت مسلابا هدف تعیین اولویت بندی نیازهای آموزشی بیماران مسلابه صرع بستری در بخشهای اعصاب و کودکان بیمارستانهای شهر خرم آباد انجام شد. ۶۹بیمار مبتلا به صرع بالای ۱۳سال و بستری در بخشهای اعصاب ، نورولوژی ، جراحی اعصاب، اپی لپسی بیمارستان شهدای عشایر و بخش کودکان بیمارستان شهید مدنی به روش نمونه گیری مبتنی بر هدف انتخاب شدند. داده ها با کمک یک پرسشنامه محقق ساخته شامل اطلاعات فردی بیماران(سن، جنس، وضعیت تاهل، سطح سواد، تعداد حملات صرعی در ماه و داروهای مصرفی) و بخش دوم اولویت بندی نیاز های آموزشی در قالب ۳۱ آیتم و چهار حیطه ؛ اهمیت آموزش در بعد بیماری (۱۳ سوال)، سبک حیطه ؛ اهمیت آموزش در بعد بیماری (۶ سوال) و موارد متفرقه زندگی(۱۰ سوال) بر اساس مقیاس ۵ قسمتی لیکرت از ۵(خیلی مهم) تا

^{1.} long et al 2. Aladawi

^{3.} Turton et al 4. Bolderston

^{5.} Capirci

۱(فاقد اهمیت) بود. میانگین مربوط به هر آیتم و نیز میانگین کل هر حیطه در کل محاسبه شد. جهت تعیین روائی پرسشنامه از اعتبار سنجی محتوائی استفاده شد و پرسشنامه به پنج نفر از اعضای هیات علمی داده شد و با در نظر گرفتن نظرات افراد مذکور، اصلاحات مورد نظر اعمال و پرسشنامه نهایی آماده گردید. پایائی پرسشنامه با روش آزمون – آزمون در مورد ۱۵ نمونه پژوهش انجام شد که ضریب همبستگی در مورد ۱۵ نمونه پژوهش انجام شد که ضریب همبستگی درونی ۸۰درصد برآورد گردید. به منظور تجزیه و تحلیل داده ها آزمون های آمار توصیفی و آزمون تی و آنالیز واریانس تک متغیره استفاده شد.

ىافته ها

۵۸/۲ ٪ نمونه ها مرد، میانگین سنی و انحراف معیار آنها (۱۸/۳۷) ۸/ ۳۰ سال بود که اکثریت در گروه سنی کمتر از ۲۰ سال قرار داشتند. ۵۲/۲٪ متاهل و اکثر نمونه هـا(۵۳/۷ درصد) دارای تحصیلات ابتدایی بودند. ۶۵/۱ ٪ افراد سابقه بیش از دو بار تشنج در ماه و ۵۶/۳٪ سابقه مصرف چند داروئی را ذکر نمودند. جدول شماره ۱ میانگین و انحراف معیار کلیه آیتم های مربوط به اولویت بندی نیازهای آموزشی را نشان می دهد. بیشترین میانگین مربوط به سوالات حیطه داروهای مصرفی شامل امکان بهبودی با داروهای ضد صرع، مقدار داروی مصرفی و عوارض جانبی داروهای ضد صرع و سوالات مربوط به حیطه بیماری شامل عوامل هشدار دهنده و عوامل تخفيف دهنده صرع مي باشد. نتايج آزمون تي و آناليز واریانس بر اساس جدول شماره ۲ اختلاف معنی داری در مورد اولویت بندی نیاز های آموزشی بیماران صرعی بر اساس جنسیت و سن نشان نداد. میانگین مربوط به سوالات دو حیطه داروهای مصرفی و تعدیل شیوه زندگی در بیماران صرعی متاهل بطور معناداری بالاتر بود. از نظر سطح تحصیلات و اولویتهای آموزشی اختلاف معناداری وجود داشت

جدول ۱: میانگین و انحراف معیار هر یک از حیطه های مربوط به اولویت های آموزشی از دیدگاه بیمارن

حیطه های مورد بررسی	M(SD)				
اهمیت آموزش در زمینه بیماری					
۱. طبقه بندی صرع	4/10 ± 1/78				
۲.چگونگی وقوع صرع	4/2A + •/YA				
۳.علاثم صرع	4/47 ± ·/48				
۴.تشخیص صرع	4/71± 1/.8				
۵.ساختار مغز	4/10 ±1/40				
۶.عوارض صرع	4/59± •/44				
۷.جنبه وراثتی صرع	4/ • 4 ± 1/41				
٨.آيا صرع نوعي اختلال رواني است؟	4/Y·± 1/YV				
٩.اقدامات اوليه حين وقوع حمله تشنجي	4/81 ± •/98				
۱۰.عوامل تشدید کننده صرع	4/V1 ± · /8V				
۱۱.عوامل تخفیف دهنده صرع	*/Y*±•/Y1				
۱۲.علائم هشدار دهنده	۴/ ۷ ۲±۰/۷۳				
میانگین کل	4/44				
اهمیت اموزش در زمینه سبک زندگی					
۱۳.استعمال دخانيات	۳/۸۱ ± ۱/۶۹				
۱۴.نوشیدنیها	4/70 ± 1/48				
۱۵.ورزش و فعالیت	۴/۳۵± ۱/۲۱				
۱۶.خواب	۳/۸۱ ± ۱/۶۹				
۱۷.رانندگی	4/70 ± 1/89				
۱۸.شغل	۴/۳۵± ۱/۲۱				
۱۹. ازدواج	۴/۳۵ ± 1/۲۳				
۲۰بارداری و عدم بارداری	٣/۶X ± ١/۶٧				
۲۱. غذاهایی که باید از مصرف آنها اجتناب شود	۴/۱۴± ۱/۱۴				
۲۲.غذاهایی که ممکن است از بروز حمله صرعی پیشگیری کند	4/29±94/•				
میانگین کل	4/22				
اهمیت اموزش در زمینه داروهای مصرفی					
۳۳داروهائی مورد استفاده در کنترل صرع	4.4· ± 1/4·				
۲۴.عوارض جانبی داروها	۴.٧∆ ±•/∆•				
۲۵.امکان بهبودی با داروها	۴/A· ± ۰/۶۴				
۲۶.طول دوره موثر درمان با داروها	۴/٧٠ ±٠/٧۶				
۲۷.مقدار داروی مصرفی	4/VY ± • /84				
۲۸.اهمیت مصرف منظم داروها	4/88 ± •/٧9				
۱۸ اهمیت مصرف منظم داروها					

جدول ۲: میانگین نمره اولویت بندی چهار حیطه بر حسب ویژگی های دموگرافیک

تعدیل شیوه زندگی		مسائل متفرقه		داروهای مصرفی		بيماري		حيطه ها			
alue	میانگین	p-value	میانگین	p-value	میانگین	p-value	میانگین		یژگی های دموگرافیک		
-/١۵۵	4/40	,	4/47		4188		4/00	زن			
	*/·Y	۰/۳۲۵	41.4	٠/٣٨٠	۴/۵۵	٠/١٣١	4/44	مرد	جنس		
•/• Y人※	41.7	,	41.9		۴/۴۸		۴/۲۸	مجرد			
	4/0	٠/۶٨۶	4/78	•/187	4/14	•/٢٢	4/48	متاهل	وضعيت تاهل		
•/١٨۶	٣/٨٨	•	٣/٨٢		4/20		۳/۸۴	بيسواد			
	4/01		۴/٣٠		4/80		4/49	ابتدایی			
	•/186	4/44	•/461	4/4.	•/••人※	4/9.	·/· \ \ *	۴/۸۰	ديپلم و بالاتر	سطح تحصيلات	
./٧١۶	4/49		۴/۲۸		4/77		4/07	٠٢٠			
		41.8		4	4/17		4/52		4/14	779	
	4/47	·/99V 4/1X	٠/٧٨٣	۴/۲۹ ۰/۳۸	٠/٣٨٠	4/48	۳۰ <u>-</u> ۳۹ ۴۰ <u>-</u> ۴۹	رده های سنی			
	٣/١٠		419		4188		4/27	>4.			
	۴/۵		41.4		4/87		4189	_			
./٣٧۴	4/47		4/07		4188		4/47	دو بار کمتر			
	4/1· ·/44/	4187	۰/۵۲۸	•/۵۲۸ ۴/۵۵	·/۲۹٧	4/54	دو بار و بیشتر	تعداد حملات			
									صرعی در ماه		
·/·Δ*	4/81		۴/۵		4/81		4/87	تک داروئی			
	*/• A	•/•۶٣*	٣/٨۶	•/10•	4/11	•/٣٢٧	4/40	چند داروئی	مصرف دارو		

^{*} P-value کمتر از ۰.۰۵ معنی دار تلقی شده است.

بطوریکه از نظر بیماران با تحصیلات بالاتر (دیپلم و بالاتر) سوالات مرتبط با حیطه داروهای مصرفی از اهمیت بالاتری برخوردار بودند. نمره مربوط به سوالات حیطه تعدیل شیوه زندگی و موارد متفرقه در بیماران صرعی تک دارویی در مقایسه با افراد با سابقه مصرف چند دارویی بالاتر بود.

ىحث

عنصر موثر مراقبتهای بهداشتی همه جانبه آموزش به بیمار است(۹). در مورد نیازهای آموزشی خاص بیماران صرعی نتایج پژوهش ها نشان می دهد که این بیماران نیازمند اطلاعاتی در زمینه بیماری، تشخیص صرع، درمان، دارو درمانی و عوارض جانبی ناشی از آن، حملات صرعی و نحوه کنترل آنها، امنیت اجتماعی، پیش آگهی بیماری، شغل، رانندگی و شیوه زندگی هستند(۶). بر اساس نتایج پژوهش حاضر، اولویت بندی نیاز-

های آموزشی بیماران صرعی به ترتیب شامل حیطه داروهای مصرفی، بیماری، موارد متفرقه و بالاخره تعدیل شیوه زندگی بود. یعنی بیماران خواهان دریافت اطلاعات بیشتر در زمینه داروهای مصرفی بویژه آیتم های مربوط به امکان بهبودی با درمان دارویی و مقدار داروی مصرفی بودند که بسیار مشابه نتایج کان و همکارانش در کره جنوبی بود. در مطالعه کان و همکاران بیماران صرعی در حیطه داروهای مصرفی و بیماری بیش از سایر موارد خواهان دریافت آموزش بودند(۵). شاید دلیل این مساله آن باشد که بیماران در این زمینه دانش کافی ندارند. به طوری که نتایج مربوط به مرور سیستماتیک توسط کولـدریچ بیانگر سطح پایین آگاهی بیماران مبتلا به صرع در زمینه های مختلف منجمله داروهای مصرفی بود(۶). دومین حیطه مهـم از نظر بیماران حیطه بیماری و کسـب اطلاعـات جهـت آگـاهی در مورد وضعیت خـویش بـود. مشـابه بـا نتـایج مطالعـه حاضـر،

^{1.}Cown

اولویتهای آموزشی از دیدگاه بیماران در مطالعه دیلریو به بعد بیماری و درمان اختصاص داشت(۱۵). بیماران مبتلا به صرع در زمینه بیماری خود آگاهی کافی نداشته و تمایل به دریافت اطلاعات در این زمینه دارند. داگتی در مطالعه خویش به مطالعه داوکینز اشاره نموده که در آن سطح آگاهی افراد مبتلا به صرع و افرادی که مبتلا نیستند در زمینه بیماری صرع مورد مقایسه قرار گرفته و نتایج حاکی از آگاهی کمتر بیماران در مقایسه با افراد سالم می باشد(۷). کمترین میانگین به حیطه تعدیل شیوه زندگی اختصاص داشت که مشابه نتايج مطالعه كان بود(۵). شايد دليل احتمالي آن باشـد که چون آگاهی کافی در مـورد بیماریشـان ندارنـد و از سـوی دیگر سطح تحصیلات اکثر نمونه ها پایین است لـذا در مـورد آگاهی در زمینه تعدیل شیوه زندگی احساس نیاز نمی نمایند. مطالعه حاضر نشان داد که جنس و سن فاکتورهای مرتبط با اختلاف در درک نیاز های آموزشی بین بیماران صرعی نیستند. در حالی که در مطالعه گرافورد و لی ٔ بین جنس و اولویتهای آموزشی ارتباط معنی داری وجود داشت ، به طوری که زنان در مورد سوالات مربوط به شیوه زندگی (بارداری، منو پوز، عوامل خوراکی پیشگیری کننده از بارداری) تمایل به دریافت اطلاعات بیشتری داشتند (۱۶). کان و همکاران نیز در مطالعه خویش به این نتیجه دست یافتند که مردان مبتلا به صرع تمایل به کسب اطلاعات در زمینه تعدیل شیوه زندگی بویژه استعمال دخانیات و نوشیدنیها دارند(۵). شاید یک دلیل عدم اختلاف در درک نیازهای آموزشی بر حسب سن در این پژوهش آن باشد کـه علیـرغم محـدوده سـنی وسـیع در نظـر گرفته شده اکثر نمونه ها را افراد جوان تشکیل می دادند. بین وضعیت تاهل و اولویتهای آموزشی تفاوت معنی داری وجود داشت. بطوری که از دیدگاه بیماران صرعی متاهل سوالات مربوط به حیطه تعدیل شیوه زندگی از اهمیت بالاتری برخوردار بود که با نتیجه کان و همکاران همخوانی داشت. در مطالعه كان نيز بيماران متاهل علاقمند كسب اطلاعات بيشتر

 (Δ) در مورد شیوه زندگی (شغل و بارداری) بودند

نتيجه گيري

بر اساس نتایج پـژوهش حاضر ممکـن است نیازهـای آموزشـی بیماران و خانواده های آنها در برخی ابعاد همیشه بدرستی توسط کادر پزشکی درک نگردد. لذا پیشنهاد مـی شـود بـر اسـاس نظـر سنجی از بیماران و در نظر گرفتن نیازهای آنان در رابطه با حیطه های احتمالی نیازهای آموزشی بیماران و خانواده آنها چک لیست ساده ای تهیـه شـده تـا بـدین ترتیـب کـادر پزشـکی از حـداقل اطلاعات اساسی که قبل از ترخیص می بایست به بیمار داده شود اطمینان حاصل نمایند.

تشکر و قدر دانی

پژوهشگران بر خود لازم میدانند از پرستاران گرانقـدر بخشـهای اپـی لپسـی، کودکـان و نوروسـرجری و همچنـین دانشـجویان پرستاری آقایان مهدی ولی پور و بابک ترکاشوند بـرای همکـاری در این پژوهش قدردانی نمایند.

^{1.} DiIorio

^{2.} Crawford & Lee

^{3.} Daughty

منابع

- 1. Baulac M. Gray matters. Epilepsia. 2009; 50(3); 571-578.
- 2. Shibre T. Perception of stigma in people with epilepsy and their relatives in putajira, Ethiopia. Ethiopia J. Health Dev. 2006; 20 (30):170-177.
- ٣. قائم مقامي فتانه، صدوقي آزاده. نيم قرن با انجمن صرع ايران. ماهنامه مهندسی یزشکی، ۱۳۸۶;(۷) ۴:۴.
- 4. Smith J et al. Psychosocial factors associated with stigma in adult with epilepsy. Epilepsy & Behavior. 2009; 16:484-490.
- 5. Choi-cown S, Yoon SM, Choi MR, Kang DW, Lee SK. The difference in Perception of educational need between epilepsy patients and medical personnel Epilepsia. 2001 42(6):785-789.
- 6. Could ridge L, Kendall S, March A. A systematic overview—a decade of research. The information and counseling needs of people with epilepsy. Seizure 2001; 10: 605-614.
- 7. Doughty J, Baker G, Jacoby A, Lavaud V. Cross-cultural differences in levels knowledge about epilepsy. Epilepsia 2003; 44(1): 115.
- 8. Paschal AM et al Epilepsy patients' perceptions about stigma, education, and awareness: preliminary responses based on a community participatory approach. Epilepsy & Behavior 2007; 11: 329.
- 9. Long L, Reeves AL, Moore JL, Roach J, Pickering CT.An assessment of epilepsy patients' knowledge of their disorder. Epilepsia 2000; 41:727-31.
- 10. Aladawi S, Al-salmy H, Martin RG, Al-NaamaniA, Prabhakar S, Deleu D, et al. Patients perspective on epilepsy: self-knowledge among Omanis. Seizure 2003; 12:11-18.

- ۱۱. صابریان معصومه، اصول آموزش به بیمار، تهران، انتشارات بشری،۱۳۸۴،۲۲.
- 12. Bolderston, A. Mixed message? A comparison between the perceptions radiation therapy patients and radiation therapists regarding patients' education needs. Radiography 2008; 14(2):111-119.
- 13. Turton J. Importance of information following myocardial infarction: a study of the self-perceived information needs of patients and their spouse/partner compared with the perceptions of nursing staff. Journal of Advanced Nursing.1998; 27:770-778.
- 14. Capirci C, Feldman-Stewart D, Mandoliti G, Brundage M, Belluco G, Magnani K. Information priorities of Italian early-stage prostate cancer patients and of their healthcare professionals. Patient education and counseling 2005, 56,174-181.
- 15. DiIorio C, Manteuffel B. Preferences concerning epilepsy education: opinions of nurses, physicians and persons with epilepsy. J Neurosis Nurs 1995; 27(1):29-34.
- 16. Crawford P, Lee P. Gender difference in management of epilepsy-what women are hearing. Seizure 1999; 8(3):135-139.

This document was created with Win2PDF available at http://www.daneprairie.com. The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.